

**ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ КОРЕКТНОГО
ІНТЕРПРЕТУВАННЯ СЕГМЕНТАЦІЇ ПОТОКУ МОВЛЕННЯ (НА
МАТЕРІАЛІ УКРАЇНОМОВНОГО ТА КИТАЄМОВНОГО ЖІНОЧОГО
ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ)**

УДК: 378+371.212+81"25+81"342+811.581+811.161.2

Попова О.В.

В статті розглядаються лінгводидактичні аспекти коректного інтерпретування сегментації потоку україномовного та китаємовного жіночого ділового мовлення; виявлено особливості сегментації досліджуваного дискурсу на різних фонетичних підрівнях; проаналізовано труднощі і засоби адекватного тлумачення семантики фонетичного членування фемінного ділового мовлення на матеріалі української і китайської мов.

Ключові слова: сегментації потоку мовлення, україномовне та китаємовне жіноче ділове мовлення (дискурс), коректне інтерпретування.

**ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КОРРЕКТНОЙ
ИНТЕРПРЕТАЦИИ СЕГМЕНТАЦИИ ПОТОКА РЕЧИ (НА
МАТЕРИАЛЕ УКРАИНОЯЗЫЧНОГО И КИТАЕЯЗЫЧНОГО
ЖЕНСКОГО ДЕЛОВОГО ДИСКУРСА)**

А.В. Попова

В статье рассматриваются лингводидактические аспекты корректной интерпретации сегментации потока украиноязычной и китаеязычной женской деловой речи; выявлены особенности сегментации исследуемого дискурса на разных фонетических подуровнях; проанализированы трудности и способы адекватного толкования семантики фонетического членения феминной деловой речи на материале украинского и китайского языков.

Ключевые слова: сегментации потока речи, украиноязычная и китаеязычная женская деловая речь (дискурс), корректная интерпретация.

**LINGUODIDACTIC ASPECTS DEALING WITH THE CORRECT
INTERPRETATION OF SPEECH CONTINUUM DELIMITATION
(BASED ON THE MATERIAL OF THE UKRAINIAN AND CHINESE
FEMALE BUSINESS DISCOURSE)**

O.V. Popova

The article deals with the linguodidactic aspects devoted to the correct interpretation of the Ukrainian and Chinese female business speech continuum delimitation; the peculiarities of the designated discourse delimitation at different phonetic sublevels are specified; the difficulties as well as the means of adequate interpretation of the female business speech delimitation based on the material of the Ukrainian and Chinese languages are analyzed.

Key words: speech continuum delimitation, Ukrainian and Chinese female business speech, correct interpretation.

Протягом останнього десятиріччя професія перекладача китайської мови набула значну популярність в Україні завдяки динамічному розвитку україно-китайської міжнародної діяльності. Особливим попитом користуються тлумачі в галузі усного послідовного і синхронного перекладу, в якій значна роль приділяється саме державній мові.

Згідно із соціологічними дослідженнями, початку нинішнього тисячоліття 94% культурного складу населення України виглядає наступним чином: в цілому населення України розподілено на три великі мовно-етнічні групи: україномовні українці (близько 40%), російськомовні українці (33-34%) та російськомовні росіяни (21%). Китайські партнери вивчають англійську і / або російську мову як іноземну мову, тому на слов'янській політико-дипломатичній арені до недавнього часу «владарював» китайсько-російський переклад. Часто україномовним перекладачам доводилось перекладати китасомвне мовлення російською мовою.

Наразі державна (українська) мова набула визнання у всіх сферах суспільного життя: політичній, економічній, культурній та освітній. Той факт, що велику кількість діячів в означених сферах України складають україномовні жінки, обумовлює актуальність вивчення особливостей жіночої комунікативної поведінки, лінгвістичних характеристик україномовного і китасомвного фемінного мовлення та засобів їх коректного тлумачення. Вивчення впливу гендеру людини на його мовлення стали особливо численними в останні роки, що свідчить про посилення інтересу вітчизняних і зарубіжних лінгвістів до цієї проблеми. Особлива увага приділяється:

1) мовленнєвій поведінці жінок і чоловіків (А. Ю. Беляєва, Б. Гамаюнов, А. В. Кириліна, А. П. Мартинюк, О. Першай, К. Уест);

2) соціальним ролям жінок і чоловіків (М. В. Городнікова, А. П. Мартинюк, А. Д. Швейцер, Дж. Коатс, С. Гюнтер, У. Лабов, Е. Маккобі, Б. Прейслер, Б. Йобург, Фаріс Катерін С., Хун-Фінчер Б.);

3) проблемі взаємозв'язку вербальної поведінки і статі мовця з урахуванням особливостей протікання психічних і емоційних процесів індивіда, соціальним статусом людини у суспільстві, а також культурних традицій, які віддзеркалюються в його / її мовленні (М. В. Холод, М. М. Губогло, В. П. Белянін, О. І. Горошко, М. О. Віліньська, С. В. Сорокін, М. В. Ласкова, Куо Сай-хуа, Тан Далі та інші);

3) аналізу дистинктивних характеристик мовлення жінок і чоловіків взагалі (М. Хеллінгер, Р. Герберг, М. Хертлейн, Д. Мальц, Б. Торн, С. Тромель-Плотц, Тай Джеймс, Йе Лей та інші).

На жаль, фонетичний рівень реалізації фемінних характеристик мовлення не розглядається науковцями у повному обсязі. Зокрема, існують дослідження фонетичних та фонологічних відмінностей російськомовного і англійськомовного жіночого і чоловічого мовлення (Л. В. Златоусова, В. В. Потапов, Р. К. Потапова), загальних аспектів реалізації гендерно-маркованого дискурсу на лексико-граматичному рівні та засобів його перекладу (О. А. Бурукіна, О. М. Здравомислова, Г. А. Тьомкіна, Чжао Фан-ї, Ху Мін Ян, Чжао Йуен Жєн та інші), які не характеризують особливості імпліцитно-конотативного смислу повідомлення. Водночас, комплексне вивчення засобів адекватного перекладу гендерно-маркованих повідомлень з української мови на китайсь-

ку і навпаки, а саме - їх фонетична актуалізація, не відображено в сучасних наукових дослідженнях.

Бажано акцентувати, що наразі професійно-мовленнєва підготовка українськомовних перекладачів китайської мови в умовах вищої педагогічної освіти України повинна передбачати вивчення студентами фемінних (і маскулі- нних) фоностилістичних аспектів мовлення, як в межах рідної (української), так і іноземної (китайської) мови, з метою коректного сприйняття-декоду- вання «підтексту» інтонаційного оформлення усних повідомлень жінок (і чо- ловіків), а також правильного тлумачення цієї конотації. Оскільки перекла- дачі-тлумачі «взаємодіють» з потоком мовлення, знання правил його сегмен- тації та семантики фонетичного членування допомагають перекладачу відтво- рити в свідомості цілісний задум мовця та дібрати відповідні перекладацькі прийоми і методи для його перекодування на іншу мову. Проте, недостатність досліджень в галузі семантики сегментації потоку жіночого ділового мовлен- ня (україномовного) і засобів її передачі на іноземну (китайську) і навпаки зумовлює *мету* вивчення даної проблеми – *виявлення засобів адекватного двостороннього перекладу-тлумачення семантики фонетичного члену- вання фемінного ділового мовлення (на матеріалі української і китайсь- кої мов)*. Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних *зав- дань*:

1) виявити особливості сегментації досліджуваного дискурсу на різних фонетичних підрівнях;

2) проаналізувати труднощі і засоби коректного інтерпретування семан- тики фонетичного членування потоку українськомовного та китайськомовного жіно- чого ділового мовлення.

До початку 80-х років гендерним дослідженням в Китаї приділялося мало уваги через пильний контроль пануючої комуністичної ідеології та особливості китайського мовознавства, здавна орієнтованого на лексикографію. У Китаї з давніх-давен існує чіткий поділ між жіночими і чоловічими ролями у соці- умі, що зумовлює певну комунікативну поведінку співрозмовників. Отже, китайські жінки чутливі співрозмовниці, вигадливі й гнучкі у використанні всіляких засобів для встановлення контакту, швидше «перемікаються», відчу- вають настрій і бажання комунікантів. Традиційно, жінки демонструють свій «підлеглий» статус у патріархальному китайському суспільстві.

«Підпорядкування» жінок актуалізується також на лінгвістичному рівні (більш на лексичному, ніж на граматичному / або фонетичному) у вигляді сексистських стереотипів, які можна виявити у послідовності розташування мовних (семантично рівноправних) компонентів, що маніфестують статеву приналежність за типом «чоловіки-потім-жінки». Наприклад, у слові 子女 / [zi; zi] і [ni] (діти – дослівно: *сини та дочки*) слово чоловічої статі (*сини*) знаходиться перед словом жіночої статі (*дочки*), і висхідний тон передує низ- хідному. Існує багато подібних складно-компонентних слів, в яких означене семантичне навантаження є пріоритетним у порівнянні з просодичними стан- дартами (порівняйте із словами: 夫妻 / [fuyq] (подружжя, дослівно: *чоловік та дружина*); 父母 / [fumu] (батьки, дослівно: *батько і мати* – зазначи- мо, що у цьому слові перший компонент «нетрадиційно» вимовляється низхі- дним тоном, а другий – висхідним).

Майбутнім перекладачам китайської мови може прислужитися в професійній діяльності загальновідомий факт, що просодична експліцитність жіночої мови (висота тону, темп, сила голосу, довгота) є спільною для більшості мов світу, а саме — актуалізація гендеру, зокрема, в китайській мові здійснюється на лексико-граматичному рівні в силу тональної природи мови. Оскільки китайське мовлення (як всі інші мови) підлягає сегментації на різних ієрархічно упорядкованих мовних пластах, вивчення безпосередньо фонетичного «вияву статті» викликає інтерес у багатьох лінгвістів.

Лінгвістична сегментація маскулітного та фемінного мовлення передбачає послідовне членування висловлювань на одиниці різної тривалості за формальними (членування висловлювань на звучні одиниці різних рівнів: фрази, синтагми, фонетичні слова, склади, фонемі) та семантичними (членування тексту на значущі одиниці мови: речення, словосполучення, слова, морфемі, «семантично нейтральні» фонемі як складові морфем) ознаками одиниць мовлення.

Сучасна китайська жінка, перш за все, — ділова публічна жінка, яка виступає з доповідями на конференціях або зборках, веде переговори, дає інтерв'ю, налагоджує контакти з потенційними іноземними і вітчизняними партнерами, розробляє міжнародні проекти і таке інше. Її «доповіді» важливі не тільки з боку змістового навантаження, але й з боку їх фонетичного оформлення. Не зважаючи на те, що складовий тон у китайській мові є особливим маркером просодії, який виконує певну смислорозпізнавальну функцію, що й фонема, а акцентуація багатоскладних одиниць не виступає в китайській мові в ролі смислорозпізнавальної ознаки, але є важливою як засіб їх природного звучання в різних контекстах, все ж інтонація завершує (оформлює) комплексний «задум» жінки-мовця. Проте, особливістю китайської мови є такий лінгвістичний феномен: просодичні та синтаксичні властивості лексичних одиниць залежать також від їх кількісної характеристики (кількість складів лексичної одиниці). На основі стандартних ритмічних правил китайські словосполучення реалізуються у мовленні і жінок (і чоловіків) як мовленнєві такти, а окремі лексичні одиниці (двоскладні, трискладові, чотирискладові) мовлення наділені певними просодичними ознаками, які уможливають об'єднання цих сполучень морфем у двоелементні склади, триелементні склади, чотириелементні склади. Паралельно означені кількісні одиниці мають синтаксичні ознаки, які складають фундамент синтаксичних правил їх сполучуваності між собою. Як важливе бажано відмітити, що жінки примудряються привнести специфічний колорит у фонетичне «ограновання» свого мовлення.

Декодування семантики компонентів «жіночої» інтонації (кожного окремо взятого і в сукупності) та використання адекватних засобів перекладу цілісного ділового «фемінного» повідомлення викликає безліч труднощів у практикуючих тлумачів. Діловий стиль мовлення характеризується емоційно-нейтральним інтонаційним оформленням мовлення (крім застосування спеціалізованої лексики, кліше, фразеологізмів, частотного використання інфінітивних зворотів, дієслів у формі теперішнього часу, дієслів у пасивному стані і таке інше), яке передбачає таку «модель» сегментації (покрокове подання інформації) мовленнєвого потоку, яка забезпечує розуміння і пере-

конливість для сприйняття почутого «повідомлення» слухачем. У спектрі означеного пауза (вокалізована та невокалізована) відіграє велику роль у мовному потоці. Тлумачу необхідно розпізнати, чи несе пауза, особливо вокалізована, будь-який імпліцитний смисл, чи ні. Якщо «підтекст» є, тоді він (тлумач-перекладач) повинен дібрати відповідні мовні засоби для передачі конотативного «навантаження» паузи на мову перекладу, нейтралізуючи «негатив», у разі наявності такого. Частіше саме логічна пауза виділяє найбільш важливе з точки зору логіки пропозиції ділової жінки слова, однак, є випадки, коли за під «логічною паузою» жінки виражають як позитивні, так і негативні емоції або думки (хезитаційні та емоційні паузи). Для перекладача важливим є «зловити» настрій розмовниці через аналіз розташування нею (синтагматичних і логічних) пауз й передати його на мову перекладу. Отже, переговори між діловими українськими та китайськими жінками мають всі шанси на успіх, коли тлумач-перекладач коректно тлумачить смислове і фонетичне «навантаження» їх дискурсу.

Під час порівняння одностатевих жіночих діалогів було виявлено, що ділові україномовні і китайськомовні жінки, які займають однаковий статус в розмові, мають схожі характеристики інтонаційного оформлення висловлювань (див. Таблицю 1).

Таблиця 1
Кількісні та якісні характеристики пауз жіночого ділового дискурсу

Довжина на пауз	Тип та характер пауз		Україномовні жінки		Китайськомовні жінки	
			Кількість пауз, %			
			між синтагмами	у середині синтагм	між синтагмами	у середині синтагм
<i>дуже короткі</i>	хезитаційні паузи	невокалізовані	—	2	—	—
		вокалізовані	—	3	—	—
	емфатичні паузи	невокалізовані	—	4	—	—
		вокалізовані	—	1	—	—
<i>короткі</i>	хезитаційні паузи	невокалізовані	5	10	30	20
		вокалізовані	5	10	10	10
	емфатичні паузи	невокалізовані	20	10	5	6
		вокалізовані	10	10	5	4
<i>середньої довжини</i>	хезитаційні паузи	невокалізовані	8	10	15	40
		вокалізовані	2	10	5	10
	емфатичні паузи	невокалізовані	10	20	5	4
		вокалізовані	30	10	15	6
<i>довгі</i>	хезитаційні паузи	невокалізовані	4	—	2	—
		вокалізовані	1	—	3	—
	емфатичні паузи	невокалізовані	2	—	2	—
		вокалізовані	3	—	3	—

дуже довгі	хезитаційні паузи	невокалізовані	—	—	—	—
		вокалізовані	—	—	—	—
	емфатичні паузи	невокалізовані	—	—	—	—
		вокалізовані	—	—	—	—

Найбільш розповсюджене використання хезитаційних невокалізованих коротких пауз демонструють китайськомовні ділові жінки (30% між синтагмами та 20% у середині синтагм). Наприклад:

<i>Китайськомовні ділові жінки</i>	<i>Переклад українською мовою</i>
<p>1. 昨天协会的领导通过了工作组的人选，希望这个工作组能 ☐ 促进 飞行员计划的长远发展。</p> <p>2. 通盘考虑-这是成功实现活动计划 ☐ 以及处 理国际事务的必要条件。</p>	<p>1. Вчора керівництво асоціації схвалило рішення робочого колективу, що ☐ <i>сприятимете</i>, будемо сподіватися, подальшому розвитку пілот-проекту. (☐ – хезитаційна невокалізована коротка пауза у середині синтагми)</p> <p>2. Комплексний підхід – це саме те, що є необхідною умовою реалізації запланованого заходу, ☐ <i>а також</i> успішного налагодження міжнародних відносин. (☐ – хезитаційна невокалізована коротка пауза між синтагмами)</p>

Відсоткове співвідношення емфатичних невокалізованих коротких пауз у використанні україномовних жінок становить 20% між синтагмами та 10% у середині синтагм (у порівнянні з китайськомовними – 5% та 6%, відповідно). Україномовні жінки маніфестують яскравіше емоційність своїх висловлювань засобами емфатичних вокалізованих пауз середньої довжини (30% між синтагмами та 10% у середині синтагм; у порівнянні з китайськомовними жінками – 15% і 6%, відповідно). Наприклад:

<i>Україномовні жінки</i>	<i>Переклад китайською мовою</i>
<p>1. Дисциплінарне порушення менеджера з продажу програмного забезпечення спричинило !анулювання договору з нашими партнерами. (! – емфатична вокалізована пауза середньої довжини у середині синтагми)</p> <p>2. Результати тендера показали, що наша фірма займає передову позицію у списку провідних компаній України, ! я дуже радію цьому! (! – емфатична вокалізована пауза середньої довжини між синтагмами)</p>	<p>1. 软件销售经理的违纪直接导致我们 ! 解除了和合作伙伴的合同。</p> <p>2. 竞标的结果显示，我们的公司在乌克兰境内依然位于领先地位，这让 ! 我非常高兴!</p>

Вищезначений розподіл пауз впливає на загальний темп мовлення жінок. У ході дослідження було виявлено, що радісний, задовільний стан жінки відображається у більш швидкому темпі маніфестації її задумки у порівнянні з темпом, репрезентуючим критичний, пригнічений стан жінки (і україномовної, і китайськомовної).

Перекладачам китайської мови радимо трансформувати фонетичне імпліцитне значення паузації жінок лексико-граматичними засобами. Наприклад:

Українське мовлення	Переклад китайською мовою
Керівник структурного підрозділу: Ми переможемо на змаганнях, на це є всі підстави.	分部的领导对成功充满信心，毕竟，各方面条件都很具备。 (Керівник структурного підрозділу впевнена в перемозі, оскільки на це є всі підстави.)

Інтерес перекладачів привертає модальна частка 吧 (bv), яка функціонує як фонетичний паузальний маркер. Отож, у реченні [6; 347–350, 416–423.] «*我吧，昨儿吧，给他打了个电话。她吧谁知道，不在家!*» (“Я bv, вчора bv, їй зателефонувала, вона bv, хто б міг подумати, не була вдома!”) ця частка членує речення за синтагматичними ознаками, а в українській мові аналогу частки 吧 (bv) не існує, тому тлумачеві не слід використовувати вокалізовану паузу, або шукати відповідник у вигляді модальної частки у мові перекладу, а надати адекватний переклад змісту із стандартним фонетичним оформленням висловлювань. Вважаємо за доцільне позначити, що при використанні модальної частки 吧 (bv) жіноче мовлення здається менш конкретизованим і, відповідно, тактовнішим. Чоловіки не tendують використовувати частку 吧 (bv); ця частка є більш «жіночою» і сприяє пом’якшенню тону розмови, робить його менш напруженим, зокрема у заперечних реченнях чи імперативах. Не зважаючи на те, що ділова комунікативна поведінка передбачає «прозору» бізнес-комунікацію й не припускає застосування численних модальних часток, все ж ділові жінки вживають їх у своєму дискурсі як синтагматичний маркер, так і як нейтралізатор прямих стверджувальних й емоційних «заповнювач» меж висловлювань.

Отже, аналіз лінгвістичних досліджень гендерної реалізації жіночого мовлення на фонетичному рівні (у спектрі сегментації потоку мовлення) показав, що у мовленні ділової жінки членування висловлювань здійснюється на базі стандартної (синтагматичної) сегментації із використанням хезитаційних та емфатичних пауз. Перекладачу-тлумачу фемінного ділового дискурсу з китайської мови на українську мову бажано «залучати» в арсенал лексико-граматичні засоби для передачі конотації паузальної сегментації потоку мовлення та дотримуватися українських норм фонетичного оформлення мови перекладу. У подальшому рекомендується дослідити засоби перекладу китайських модальних часток, які функціонують як паузи у жіночому мовленні.

Література

1. Кирилина А. В. Гендер: Лингвистические аспекты / А. В. Кирилина. — М.: Ин-т социологии РАН, 1999. — 155 с.
2. Задоевко Т. П. Основы китайского языка. Вводный курс / Т. П. Задоевко, Шунь Хуан. — М.: Наука, 1993. — 271 с.
3. Спешнев Н. А. Фонетика китайского языка / Н. А. Спешнев. — Л., 1985. — 142 с.
4. Farris Catherine S. Gender and grammar in Chinese: with implications for language universals // *Modern China*. — Vol. 3, 1988. — P. 277–308.
5. Tan Dali Sexism in the Chinese language. // *Journal of the National Women's Studies Association*. — Vol. 2, №4, 1990. — P. 635–639.
6. 胡明洋 北京话助词和叹词 // *中国语文*. — №5(6), 1981. — P. 347–350, 416–423.

LINGUODIDACTIC ASPECTS DEALING WITH THE CORRECT INTERPRETATION OF SPEECH CONTINUUM DELIMITATION (BASED ON THE MATERIAL OF THE UKRAINIAN AND CHINESE FEMALE BUSINESS DISCOURSE)

O.V. Popova

Abstract. *The article deals with the linguodidactic aspects devoted to the correct interpretation of the Ukrainian and Chinese female business speech continuum delimitation within professional and linguistic training of the future translators majoring in Chinese in Ukrainian pedagogical institutes of higher education. The most significant points to be investigated are phonostylistic peculiarities of gender-marked speech, correct perception of businesswomen's intonation and adequate means of its (female discourse) translation from Chinese into Ukrainian as well as from Ukrainian into Chinese.*

The author highlights significance of students' background knowledge in the sphere of speech continuum segmentation facilitates integrated understanding of the above-mentioned discourse and gives recommendations regarding special training of the future interpreters in oral translation (interpretation). Thereby the peculiarities of the female business discourse delimitation at different phonetic sublevels are specified: predominance of syntagmatic speech continuum delimitation involving pauses of hesitation and emphatic ones. Lexical and grammatical means are considered to be the most adequate ones of interpretation of speech continuum segmentation semantics (alongside with its connotation) within the Chinese and Ukrainian businesswomen's discourse.

Thus, students – future translators are offered specific advice and assignments aimed at developing the corresponding translational skills which facilitate further overcoming of potential difficulties in the field of gender-marked cross-cultural communication.

Key words: *speech continuum delimitation, Ukrainian and Chinese female business speech, correct interpretation.*